

ЗБУДІННЕ *

выданне ынциятывниї ради
сујдіння за одродінне Етвызі

N 1 7/1989

ОТ РЫДКОЛІГІЇ

В 1917 роковы Ленінськым дыхратом було обвісъяно: "Всю владу -- радам!" Алы ја заря, на 73 роковы посліj Охтебира, разыцька влада в нашему країскому нывсташовляна. Покамысь шо в нас фахтыцько оно партејно-апаратныцька влада: быв апаратника з обкома чы рајкома облвыконким чы рајвыконким и кроку ныступить.

Та ј шо то за ради нашы? Чы-ж јіх выбирав хто! Пудбыралы! Пудбыралы таких посланцов /дыхутата/, якы-б рыхтык рыба мовчели та руки "за" пуднималы.

Выборы людовых посланцов СРСР пёршого разу проходылы крохи ј мысьтэмы дымократыцько, шо ля нам, якы нынавыкли до дымократыї, значыть нымало. Пэрше ступанне е зробляным. Тыпэр -- діло за колійными: выборы до највышых радэj рыгублык кэ до мысьтёвых радэj.

Оно товді, колы до ради выбируга // направдыши посланцы, стыjі ради зможуть забраты од апаратных кэj уладу и вмохлытыти дыхрэта: "всю владу -- радам!" Но товді в країскому зможэ встановытыса натомисьть партејно-апаратниjі радыцька влада.

Алы ля того, шоб до радэj попала толькі ј направдыши посланцы, трэга шоб ек-жэ посылали ј посылали всі людэ, а ны так бы ранчіj -- пудбыралы самы апаратныхы. Шо можэ гарантаваты дымократыцькы выборы? Закон, выдомо! Алы самого по собі ёго замало / та ј одвоёвата ёго трэга/. За мусову е здумльва ахтыносьть выбирагных -- на свою-ж голову выбирагамуть. У јмэнне пуднітьте людэj, ахтызвозавання јіх, најпэроч, пуд чес выбораj, -- и заложуціца Сујдінне /Рух/ за Одродінне Етвызі /ытніцького Польсься/.

Сујдінне нымае буты за альтынатыву партыjі. Сујдінне мае, хоче по ѹіднаты всі здоровы сылы нашого Краю, тако-ж и партеjны, у јмэнне пырыбудовы, шоб протістоеты апаратныхам, хворым на собідбанне ј нырозумінне пырспыхтывы.

Апаратныхы шолотять, шо вони самы пырыбудуюця ј пырыбудують нас. Чы-ж ны смішно слухаты такэ! Остатні выборы добре показалы, ек вони та роблять, колы ј Соколів, и Бурськіj, и дэ-хто гынчіj голосовалыса быв альтынатывы.

Віры апаратныхам ныма. За нас вони ны подумают. Иусымо самы думаты, боротыса за свое -- ліпшэ бутымышна!

У ѹіднаннёвы е наша сыла, но гуртом можна протістоеты "поёднаным" /"повізаным", "покліяным"/ апаратныхам, всёj партеjно-бырократыцькіj систэмы. Всіх, хто за пырыбудову ны словамы, а ділом, хто за направдыши радыцьку владу, Сујдінне заклыкае пуд своїj штандары -- пуд нашы гуртовыj і штандары.

Всю владу -- радам, выбранным слободно ј справыдльво!

ОГУЛНА ПРОГРАМА СУЈДІННЯ ЗА ОДРОДІННЕ

Етвызі (прыкыдка)

Рыволюційны пырыміны в нашему гірствовы все бильш доходят напрадышно рыволюційных людэj -- здумльных, высококультурных, патрыётэj.

Кажне пльмне країска, развјезуочы всеогулны пытанні пырыбудовы, в пэршу коліjку мусыть рышеты задачы локальні, спомыз якіх за чолову е -- самоодродінне. Оно одродывшысо, почувши се за першодновыдалного за свое -- культуру, ыкономыку, землю кэ гдэ, -- пльмне е здатным наладыти в събе толькового паредка, пырыбудоватьсо.

Одродінне -- оздуманне пльмнем, кажню окрімнію людьнику сваjі місіjі в жытті -- е краj мусовы варунки поспыха діла пырыбудовы.

Поспых діла пырыбудовы на Етвызі /ытніцькому Полісъёсу/ е можливым но при вмовы Одродіння јітвіегаj /ытніцькых полытукуив/ еко пльмня, якэ мае свою окрімносТЬ, а значыть и свою самостійну ролю в гысторыї.

ОГУЛНЫ ПРЫНЦЫПЫ

1. Сујдінне за Одродінне Етвызі /далиj -- Сујдінне/ -- масове громадско-політыцьке сујдінне /рух/ Краю, якэ повстало еко выных патрютыцькіj кэ політыцькіj ахтыносьті людэj. За зміста діяння Сујдіння е всаббкова пырыбудова нашого гірства на прынцыпах дымократыцького соціялізму кэ гуманізму, уможливынне волы людэj чырэз ради людовых посланцов, які мусыть буты выбранымы слободно ј справыдльво, и контролль громады за діяннями дыржевых органаў.

2. Сујдінне выступае праt всекого монопольізования влады, подывеj кэ думок.

3. Сујдінне спырае кэ ѹіднае помнінні всіх мышканых Краю, ткы е згірованы на дымократызование гірства, спрые ёго моралному обновліннёвы кэ этнокультурному одродіннё-

вч. Судінне туртуе людэ: нызважаючы на јіх соціална становыско, професію, партејна, рылгіну і пльмныцькэ прыналежынне. За вмову вділу в Судіннёвы е пудмоцёванне дымократыцкых прынцыпэй кэ одроджелныцкых гаслэй дыламы.

Тој, хто проповідуе стальныськы, фашыськы і гынчы анты-людськы подывы, пуддэржуе адміністрацію-командыцкы методы бырократыцкого гіровання, пропагандуе расызъм, шовынсьзъм, нацэналызъм, рылгіну чы гынчу ненавыдз кэ нытрыпінне, хто допускае гвалт навыть з најлішымы намірами ек то у юненне "світлого буты-мышнога", ныможе браты уділу в Судіннёвы.

4. Судінне діўіть дымократыцкымы, констытуціонно прызнанымы методамы и способамы.

5. За юдіны ј ытыцькы пудрубы Судіння е вселюдськы коштывносці, дымократия кэ плюралызъм, соціална справыцльвосьць, ынтрынаціялізъм, прызнанне сувырынытата свіх пльмнов кэ оборона правив людны.

Судінне гіруюцца Всёогулню дыкларашыню правив людны, гынчымы мызлюдовыми пахтамы, а таксамо Констытуциям Лытвиныські і

КАТЫ ДЫТЭЙ НАШЫХ

20 мая "89 року в республикому друковы было опублікованэ повышдомльнне Лытвиныські і тыліграфні і агенціі /БелТА/ "Грыбы кэ радыация". Чырнобыльская авария подыльла тырэтру республікы на нікілька зоне ў заляжыннёве от ступіні јіх замарання радіоактивнымы ылмэнтами. Ек-жэ рыагують на јіх дарункы лісу? -- пытаюся в публікашыны. А ек-жэ рыаговаты на гэтога клопота нам -- полытукам, мышканыкам ытныцкого Полісія /Етвізі/, насельникам прахтыцко всіх краів республікы?

"Как оказалось, грибы накапливают радиоизотопы цезия примерно в десять раз активнее, чем высшие растения", -- говорыцца в публікашыны. Самэ потішна тут гэто "как оказалось": так во ныбуло-ныбуло, и раптом самэ собоюсталосе.

Мутнё! Зразу послід аварии говорылосо про тэ, шо грибы такы-ж ныбыспічны бы ј. молоко, пычэня и дэ-якы гынчы продухты, -- правда, говорылосо заканавио -- "Бы-бы-сі", "Баласом Гамэркы", "Радівом Швэдзі", "Нымэцкую талашнію". У нас-жэ з цынзы мом промовчалы, альбо сказали шептом. Та ј зара жытъёво мусова інформация хаваюцца, ныма самого простого -- ындывыдуалных доэмнтарэй. Людэ ў здумльво пудвыргают ныбыспікі раковых нэдугаў -- опыта ставлять сыба, бы на папуках, на всему народовы? То-ж маштаб, а наша бырократия наравыть все работы з розмахом -- рэкі повырнуты, морэ осушыты, в војну пограты.

Чого малына грыбнэ ј ныбыспікі ныбула выдрукована трох роки тому назад? Чого трох концэрогенных урода попала на нашого стола, мы јілы самы ј частовалы гостяў отрутанымы "дарункамі лісу" -- правыні, дарункамы бырократіі, якія узурпавала владу в республіцы. Хто отповідатыме за злонінэ вмовчынне?

Порумнёйтэ малыну поліського мовнога орнаду, яка была выдрукована в № 2 "Балесэ ё Польсія", з малыни "Грыбы кэ радыация".

Діло ны но в тому, шо в зону попала вылыхча частына Етвізі и нывыдомо, шо юдэ нашого люда в бутымышному. Подывітесь, з яким цынзы мом оборваны міжы радівозаружння: бырократия навыть радыацию обмыжовуе адмініст-

Радыцкі і Соціалстыцкі і республікы кэ Русінські і Радыцкі і Соціалстыцкі і республікы.

Суконтактованне Судіння з громадськымы организациямы кэ судінням /рухамы/ ладыця на дымократыцкі і основы ј супрацёваннёвы. Ризны фахты тъску на органы Судіння тым чесом широку оголоскуюцца. Комуністыцкая партія може вэздіюваты на полытыку Судіння но дымократыцкымы шляхамы -- чырыз діянне долучаных до Судіння комунасты.

6. Судінне домагаюцца права јітвіегэ ў буты самым за повноправных господарив све- ѡі Домы -- самым розв'язуваты полытыкы, ыкономыцкы, соціалны, пльмныцко-культурныя праблімы Етвізі.

7. Судінне выступае за ладынне нацёнальных стосункі ў на основы ленынськых прынцыпэй самавызначиння кэ рэзвноправства пльмнов у Спарезовы /Союзовы/ радыцкых дыржев.

Ініціятывна рада Судіння

Х прыкыцку Статута Судіння маёмімо пропонаваты вашому прызоровы в коліjnому номыровы.

Бырократия напомынае ланцуга: однэ звыно дыржыть друга, вона міцна круговэю порукію в часовы ј просторы. Ек спытаты з Соколового и кумпаніі за чырнобыльскі збытковані з людэй, колы все зачалос-то за Слонькового, та ј Горбачів чы ёго помогалыкі мусылы булы знаты ј санкціёноваты такы діянні лытвиныськых "товарищей". Цікаво, чы так-бы одноголосно голосовалы за зверхнікія республікы мышканыкі обводэ, дэ выбирайца Соколів, Таразівич, відај вони про та, шо хавають от своіх людэй гэты дядькы?

А можэ, діло в штудіjnыхах -- вони ны дали в свою пору рымондациі? А нашо-ж тэді гіровалыкі республікы, дыпутаты -- чы ны вони вырыщчелы ўсе жытьте: "Клопот про шчесьце людэй -- наше чоловэ діло"?

Однапартеjна систэма -- однапартеjна отповідалось, правыні -- повна бызотпово-вымінность. Во отказ, чого е можлывыя злочынства, якія тылэркы чыніть влады в зоне чырнобыльскаго лыха.

В любому цывільзованому гірствовы гідны людэ просто-б подалы в отставку послід паді 30 сакавіка "88 р.", послід того, ек булы оголосіны фахты схавання владамы маштабе ў вынікі чырнобыля. Алы в нас долыгуге зразу двух спомэнняных умовэ: цывільзованосьці і гідносці.

Божэ! скількы-ж довжтымія збыткованне з гэтога нышчеснога люду... Напэвно, стылькы, скількы мы самы дозволетымо збытковатыса з нас и наших дытэй.

Радыция, мылёрдия, нытраты, блюхмія -- покамысь влада в бырократіі, гэто спыс ѹілі людынонынавыдніцкых ахіяў бутыма ро-сці, покамысь нызапынить ёго вода дэ-якого вселюдського потопу.

Шо робыты? Публікашына БелТА заканчує ј такымы словамы: "направляясь с кошком за дарами леса, не поленитесь глянуть на эту схему и сверить свой грибной маршрут с публикуемым перечнем лесничества".

2 /Закончынне на 4-і бочкы/.

ПЫТАННЕ – ОТКАЗ

Людзя сутут и пытаюць: чому впэроch тра одродыты Краю, збудыты пльмныцьку здумльвосьть, а вжэ посліj рэзвезувати ыкономыцькы кэ соцыелны пытанні?

-- Збудінне, Одродінне Краю еко јідного цілнога маленъкага органызма, набутыте мышкалныкамы Краю, најпэроch тубылымы, чутва Домы, патрнетызыму -- мусова вмова до консалтавання пльмня, до того, шоб такы органызм, які на діловы е, алы ны всімы, на жель, бачыця, ек наша Етвызь /ытныцька Поліссе/, ек-сліd діяв, жыв.

Најпэрым, чоловым правылом сталыністэ ў было -- рэзділю Ѹ кэ володар. Во ѹ подылны нас на робочых и сильчуків, на "народа" ѹ ынтыхыгэнцию, православных и пратыстантае, лытвынэj /білорусэj/ кэ русынэj /українскіj/... А поділянны, розіеднанны, ек выдомо, лёхчиj гіроваты. Рэзділяны ны таки місцы, ны так здатны працююць апаратныцикіj антылюдськіj влады. Рэзділяны нызнатны ек-сліd рэзвязаты всёго комплекса пытанняў -- кожна група тегнэ за свого мотузка.

Так шо: впэроch, чым рэзвезуваты чоловы пытанні, одночесно з рэзвезуваннем јіх, тра нам, людом зімні нашчедкэj јітвіегэj, консолідоватыса, поіднатыса, почутыса јідным цілым. А поможэ нам у гэтому важному діловы -- Одродінне Краю, одродінне јітвіегіj самодумльвосьти, збудінне якэj помалу зачалоса.

Оно товді руки добре роблять, колы ек-сліd гіруе јімы голова. Оно товді ногы јдуть так ек трага ѹ туды куды трага, колы е на плезух толкова голова. За голову-ж у пльмня -- ридна культура, волода /мова/, діёпс /гыстория/, гонор пльмня.

У нас з Вамы, нашчедкэj јітвіегэj, за ридна е свое поліська /ітвіежа/ культура, волода, слава. Забута, затоптана, зніважана. Шо-ж зробиш, царысты, цырківныкы, пысудчыкы ѹ сталыністы з брыжнівістамі довго нам мутылы, довго нас калічылы ѹ мордовали, алы однэ -- огне разуму в нашему людовы нызгаслы. И зарэ вин розростаіця! Опірајмо ёго, затулуюмо от вітеру. Хај огњеско јітвіежіj здумльвосьти, славы, культуры палахтать. Хај руки, ноги, голова збыраюць в јідного дужого органызма. А органызм вжэ дасьть себі рады!

Етвызі -- одродытыса!

Нам, јітвіегам, -- одродытыса!

На вікі вічны!

Сутут и задаецца ѹ такэ пытанне, најпэроch, робочымы: а шо мы матымо от вашиj -- Судіння -- пырыбуловы?

-- Најпэроch, тра сказаты, шо мы хочымо, шоб Судінне було ны нашым, ыншчытывніj

НАША СЛИВНЫЦЯ

баліс	- голос
бочына	- сторинка
волода	- мова
відра	- рабо
гасло	- заклык
гір -	пан, товарыш
гірство	- громадсьтво
гірция	- пані
грудок	- плошча
долыгіе	- бракуе
Дома	- родіна
естыцька	- ыснуюча, рынална
Імудь	- Літва
імудын	- літвовець
звэрхнык	- начальник
здум	- сведомосьть
здумльва	- сведома
здумльвосьть	- сознательность
країско	- краіна

ке	- и,	да
лытвін	-	білорус
лытвінь	-	Білорусь
люд	-	нарид
людбівіj	-	нариди
малына	-	карта
москель	-	москвич
највіша	-	выхівна
нарава	-	коханне
наравыты	-	кохаты, любыты
натомість	-	взамін
оздуманне	-	всевідомлінне
оно /но/	-	тильки
спыраты	-	пудэржуваты
пльмне	-	нарид, нація
подыв	-	погляд
пудрубы	-	основанне, фундамент
радыцька	-	совецька
русын	-	Україна
стосункы	-	односны
судосінне	-	встріча

судосітты	-	стратіты
судінне	-	рух, супілнэ ѹдінне /ходьба/
спарэз	-	союз
сютут и	-	често
талахы	-	хвалы
твардь	-	місто
тырэтра	-	тыртория
фах	-	спыненность
фаховашь	-	спынілніст
чолбэ	-	голівна
чолбець	-	начальнік
чолотвэрдь	-	столиця
штуді ѹнік	-	гучоніj
штудіj	-	нагука
Віт!	-	вітанне!
До судосіння	-	до побачэння
скую	-	спасібо
просю	-	пожалуста
é /пуд натыском/	-	читаіця
и е, и я /ема, яма/	-	

ПОМЫТАЙМО

З лёгкого слова пытырбуржыцкого пана, які ю навідав нашу землю в XIX сториччовы, пошла вандровати по світовы помылкова думка, шо полышукі / јітвягі / такі затюканы людэ, шо навыть здумльво ныхочутъ, шоб малы јіх за людэј.

З чого-ж узяласа така помылка? З нырозуміння росејскім паном поліській мовы:

-- Эх! чаловек, -- звынуўса пан до судзянага на дорозы сыльчука.

-- је ны чаловік, а полышук, -- отказав пановы сыльчук, разуміючи слово "чаловек" по-своему ек мужык и вважаючи сыбе ны за мужыка, а слабоднюю людніню: на наши ю зымні сыльчукі в ту пору булы слабодными, до тога-ж вылька частына јіх була шляхецкага роду.

Чытаючи про нашых дыдыв-јітвягі / часы јітвяжи / дыржэвы -- 944-1319 рр. / в росејскіх кніжках дыву даеса: вони ю напувдыкыми булы, вони ю од голоду пухлы, вони ю гандлёваты нымалы чым... А ек-же товді јім удаваласа тричы побыты рату / війско / русынскаго князя Ярослава Мудрого, ны раз добра быты батька Данылы Галыцкаго -- Романа, тај самому Даныловы ныпуддатыся? Шось тут ны та. Ко-мусь було за выгоду мутыты про дії наши ю зымні, комусь хотілосо, шоб мы, внуки своіх славных дыдив, ны ідалы про јіх правду, шоб мы таким чыном вырыклиса риднаго, шоб мы стала сыротамы, а значыць и ныздатнымы сыбе и свое бороныты, а значыць и пуддатльвымы на служинне чужакам-колонистам, навыть колы тэ служинне на шкоду собі ка Домы.

Внаправду так: людна быз памыты ё здатнию забыты матыра.

Опомытајмоса и помытајмо!

МЫТЫНГ У ПЫНСЬКОВЫ

4 юня гр. в Пынськовы одбувса мытынг, наладняній члінамы Суддіння. На мытынговы шла говірка про мэты ю задачы Суддіння, про одродінне Етвязи і еко вмовы навыдіння паредка, всталевання доброго ладу, про праблімы Пырыбудовы, про шыкованне до республіцкых кэ мысьтэвых выбораў.

Пад чес мытынгу расповсюдовалыс былотэні ГКЗ "Полісьце" "Балесы Полісьце".

То було першэ судосінне ахтывыстэј Суддіння з мышканыками чалотвэрді / столыцы / йтніцкаго Полісьце. Людны задавалосо мныга пытанняў на полышыцку, соўнелну, ыкологыцку тэму, про пырспыхтывы пльмніцко-культурнага одродіння Етвязи, про формирование лытвяцкіх нормы јітвяжи / поліські / мовы, про захованне ю розвоя окрімных поліськых говорок, про мусовосьць оголосіння правды від гысторіі ю зымні нашчедкі јітвягі...

Мытынг одноголосно уповноважыў ыніцыятывну раду. Суддіння на зборыне підпісі ўзбраўныкі ю пад доходыннем позбавыты Бурскага візвонавінья людового посланца од Пынськіх округы.

II. юня гр. одбулося колінэ судосінне ахтывыстэј Суддіння з мышканыками Пынська -- на грудковы коло-костёлу пранцісканцаў.

"АБУДЖЕНЬНЕ". Выданье Ініцыятывной ради Руху за Адраджэнне Етвязи.

"ПРОБУДЖЕННЯ". Відання Ініцыятывной ради Руху за Відроджэнне Етвязи.

"ПРОБУЖДЕНИЕ". Издание Ініциативного совета Движения за Возрождение Етвязи.

Подывы ѡ думкы авториз публікашын ны мусово рыхтык такі, бы в. чліна ѿ рыдах-цінії колігії "Збудіння".

ТЫЛЫГРАМА

Москва, Красная плошча, Дворец Съезда. Президиум Съезда, А.Адамовичу, Б.Ельцину, П.Климуку, Д.Лихачеву, В.Медведеву, Р.Медведеву; Белорусской, Украінскай, Латышской и Литовской делегациям.

Уважаемые народные депутаты СССР!

На Съезде много говорится о необходимости суверенитета для наций и народностей, имеющих государственные и административно-территориальные образования, имеющих признание.

Ятвяги /этн. полешуки юго-запада БССР, северо-запада УССР и центрального востока ПНР/ сегодня не имеют ни одной национальной школы, имеют лишь одно печатное издание, да и то самоиздатовский ежемесячник "Балесы Полісьце". Ятвягов почти лишили истории, их национальное имя в забвении и даже под запретом. Этнических полешуков, разделив между белорусами, поляками и украинцами, ускоренно, а теперь и перестроично денационализируют, обращают в "новые" национальные веры.

Товарищи народные депутаты! На повестку дня Съезда, считаем мы, должен стать и вопрос об обретении древним ятвяжским народом права на самоопределение, на суверенную государственность.

Заявите этот вопрос с трибуны Съезда, создайте комиссию Верховного Совета СССР для его рассмотрения и решения.

Нагорный Карабах ведь учит: надо решать вопросы, поставленные не только позавчера, вчера, утром, но и заявленные сегодня в обед. Жыць то продолжается -- рождаются не только дети, но и новые народности.

От имени Движения за Возрождение Етвязи /этн. Полесье/ и общественно-культурного объединения "Полісьце"

Председатель правления ОКО "Полісьце", член Инициативного совета Суддіння
89.06.01
Мікола Шыляговіч.

В "БАЛЕСАХ ПОЛІСЬСЯ" № 4/8/ от "89.07:

Проказ М. Шыляговыча одо јмення Пынськіх сажиціў ГКЗ "Полісьце" на Встанівчому з'ездзе Лытвінскага людового фронту /"89.06.24-54

Оповідь Лыксандры Трушка "КУМУНІСТЫ".

Пісьня В.Лытвінкі на віерша М.Мынзара "Закукуј, зозулько".

Выстына Д.Скрапчуга "Подыв на проблема компетэнції людны".

Інформация.

/Закончыне. Почеток на 2-і бочыны/.

В пырыложинёвы на јітвяжу /поліську/ мову гэтэ гучыць так: груючыса з выбыральными кымы былотэнія на выборы Највышыї Ра-ды Лытвіні, які ныбавом бутымуть, ныполнітэса гленуты на гэтую схему и порумнеты свое рышинне з пэрычнём кандыдатэј. Помылкы мынульх выбораў нымусіць пультрытыса.

Лыксандры ЛУКАШУК

РЫДАХЦІНА КОЛІГІЯ:

Мікола ГЫРАСНЫК, Валер КАЛЬНІВСКІЙ, Володымер КЫВАТЫЦКІЙ, Мікола Шыляговіч.

АДРЫСН:

225830, Барысітіўская область, Дорогінскі раён, т. Антошыль, гул. Нова, I-2.
Міколаёві Гырасныкі.

220024, Менск - 24, а/с № 127.